

L. A. GEELHOED

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2006. január 19.¹

I – Bevezetés

1. A Showa Denko KK (a továbbiakban: SDK vagy fellebbező) fellebbezésével az Elsőfokú Bíróságnak a T-236/01., T-239/01., T-244/01 –T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon Co. Ltd. kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítélete (EBHT 2004., II-1181. o.; a továbbiakban: megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kéri annyiban, amennyiben az nem hagyta teljesen figyelmen kívül az „elrettentési szorzót”, amelyet a Bizottság alkalmazott a fellebbezővel szemben kiszabott bírság tekintetében.

2. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság csökkentette az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/36.490 – „grafitelektrodák”-ügy²) 2001. július 18-án hozott 2002/271/EK bizottsági határozatban (HL 2002. L 100., 1. o.; a továbbiakban: vitatott határozat) a fellebbezővel szemben kiszabott bírságot.

II – Az alkalmazandó rendelkezések

A 17. rendelet

3. A Szerződés [81.] és [82.] cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. (első) tanácsi rendelet (a továbbiakban: a 17. rendelet)³ 15. cikkének (2) bekezdése kimondja:

„A Bizottság határozattal 1000-tól 1 000 000 elszámolási egységig terjedő, vagy annál nagyobb összegű bírságot szabhat ki a vállalkozásokra vagy a vállalkozások társulásaira, de a bírság mértéke nem haladhatja meg a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások megelőző éves üzleti forgalmának

1 – Eredeti nyelv: angol.
2 – HL 2002. L 100., 1. o.

3 – HL 1962. L 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.

10%-át, ha a vállalkozások szándékosan vagy gondatlanságból:

- a) megsértik a Szerződés [81.] cikkének (1) bekezdését vagy [82.] cikkét; [...]

[...]

A bírság összegének megállapításakor a jogsértés súlyát és időtartamát is figyelembe kell venni [...]"

A bírságkiszabási iránymutatás

4. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló bizottsági iránymutatás (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.; a továbbiakban: bírságkiszabási iránymutatás) preambulumban előírja, hogy:

„Az [...] iránymutatás által felvázolt elveknek biztosítaniuk kell, hogy a Bizottság hatá-

rozatai a vállalkozások és a Bíróság előtt átláthatók és pártatlanok legyenek, ugyanakkor fenn kell tartaniuk a vonatkozó jogszabályok alapján a bírságok kiszabása tekintetében az összforgalom 10%-ának korlátain belül a Bizottságra ruházott mérlegelési jogkört. E mérlegelésnek azonban egységes és megkülönböztetéstől mentes, a versenyszabályok megsértésének büntetése terén kitűzött célokkal összhangban álló politikát kell követnie.

A bírság összegének meghatározásánál alkalmazandó új módszer – amelyik a súlyosító, illetve az enyhítő körülmények figyelembevételével megfelelően növelt, illetve csökkentett alapösszegeből indul ki – a következő szabályokat követi.”

III – Az eljárás és a vitatott határozat alapjául szolgáló tényállás

5. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság az alábbiak szerint összegezte az előtte benyújtott kereset alapjául szolgáló tényállást:

„1. A 2002/271/EK határozatával [...] a Bizottság megállapította, hogy számos vállalkozás vett részt az EK 81. cikk (1) bekezdése és az Európai Gazdasági

Térségről szóló megállapodás (a továbbiakban: EGT-Megállapodás) 53. cikkének (1) bekezdése szerinti megállapodásokban és összehangolt magatartásokban a grafitelektróda ágazatban.

elérte a 800 millió tonnát, amelyből 280 millió tonnát elektromos íves kemencében állítottak elő [...].

[...]

2. A grafitelektródákat alapvetően nyersacél elektromos íves kemencében történő termelésére használják. A nyersacél ilyen kemencében történő előállítását alapvetően újrafeldolgozási folyamat, amely során az acélhulladékot új acéllá alakítják át, ellentétben a klasszikus termelési folyamattal, amely során vasércből oxigén kohókban nyerik ki az acélt. Az elektromos kemencében kilenc, három oszlopba rendezett grafitelektródát használnak az acélhulladék olvasztására. Figyelemmel a fúziós folyamat intenzitására, egy egység elektróda nagyjából nyolcóránként használódik el. Egy elektróda gyártási ideje körülbelül két hónap. A termelési folyamat során a grafitelektródák semmilyen más termékkel nem helyettesíthetők.
3. A grafitelektródák iránti kereslet közvetlen kapcsolatban áll az elektromos íves kemencében történő acélgyártással. A fő vevők az acélgyártók, akik a kereslet körülbelül 85%-át képviselik. 1998-ban a világ bruttó acéltermelése
5. A 80-as években a műszaki fejlesztések lehetővé tették az egy tonna acél előállításánál felhasznált elektródák mennyiségének jelentős csökkentését. Az acélipar ugyanezen időszakban jelentős átalakítási folyamaton esett át. Az elektródák iránti kereslet csökkenése az elektróda világitipar átalakításához vezetett. Számos üzemet bezártak.
6. 2001-ben kilenc nyugati termelő látta el az európai piacot grafit-elektrodával [...].
7. A 17. rendelet 14. cikkének (3) bekezdését alkalmazva [...] a Bizottság tisztviselői 1997. június 5-én váratlan egyidejű vizsgálatot tartottak [...].

8. Ugyanezen a napon a Federal Bureau of Investigation (FBI) ügynökei az Egyesült Államokban számos gyártó telephelyén házkutatást tartottak. A házkutatások eredményeképpen büntetőeljárást indítottak az SDK ellen [...] kartellbűncselekmény miatt. Minden vádlott bűnösnek vallotta magát az ellenük felhozott vádakban, és vállalta a bírság megfizetését, amelyet a hatóságok az SDK esetében 32,5 millió amerikai dollárban (USD) [rögzítettek].
- mint hogy a nemzeti és regionális termékpiacon a »hazai gyártó« elve alapján felosztották: [...] az SGL [...] Japánért és a Távol-Kelet [egy részéért felelt] [...].
13. A határozat szerint a kartell alapelvei az alábbiak voltak:
- [...]
- a grafittelektródák árát világszinten rögzíteni kell;
10. A vevők egyik csoportja háromszoros kártérítés és a kamatok (*triple damages*) iránt polgári jogi eljárást indított az SDK [...] ellen az Egyesült Államokban.
- az egyes vállalkozások által érvényesített árakra vonatkozó döntéseket kizárólag az elnök vagy az igazgatók hozhattak;
11. [...] A kanadai acélgyártók 1998 júniusában polgári jogi eljárást indítottak az SDK ellen kartellbűncselekmény miatt.
- a »hazai gyártónak« rögzítenie kellett a »területére« vonatkozó árat, amit a többi gyártó »követett«;
12. A Bizottság 2000. január 24-én kifogásközlést küldött az érintett vállalkozásoknak. A közigazgatási eljárás 2001. július 18-án a határozat meghozatalával végződött, amelyben a Bizottság a felperes vállalkozások terhére rőtta, hogy az árakat világszinten rögzítették, vala-
- a »nem hazai piacok«, vagyis olyan piacok tekintetében, ahol nem volt

jelen semmilyen »hazai« gyártó, az árakat egyhangúlag kellett rögzíteni;

– a »nem hazai« gyártók nem versenyezhettek agresszívan és ki kellett vonulniuk mások »hazai« piacáról;

– a kapacitást nem szabadott növelni (a japán gyártóknak csökkenteniük kellett a kapacitásukat);

– a kartellben közreműködő gyártók körén kívül tilos volt a technológia-atranszfer.

14. A határozat ezt követően kifejti, hogy a hivatkozott alapelveket a több szinten megtartott kartelltalálkozásokon, így a vezetők találkozóján, »munka«-találkozókon, az európai gyártóknak (a japán gyártók nélküli) találkozóján, a nemzeti vagy regionális találkozókon hajtották végre, amelyeket meghatározott piacoknak, valamint a vállalkozások közötti kétoldalú megállapodások megkötésének szenteltek.

[...]

16. A határozatban megállapított tényállás és jogi értékelés alapján a Bizottság bírságot szabott ki az érintett vállalkozásokra, amelynek összegét a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban és a kartell ügyek esetében a pénzbírságok alóli menteségről és a pénzbírságok csökkentéséről szóló közleményben szabályozott módszer szerint állapította meg.

17. A határozat rendelkező részének 3. cikke az alábbi bírságokat állapítja meg:

[...]

az SDK: 17,4 millió euró;

[...]

18. A rendelkező rész 4. cikke arra kötelezi az érintett vállalkozásokat, hogy a határozat közlésétől számított három hónapon belül fizessék meg a bírságot, nemteljesítés esetén 8,04% kamatot kötelesek fizetni.”

IV – Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet

6. A Showa Denko és a vitatott határozat többi címzettje 2001. október 4-én a határozat megsemmisítése iránti keresetet nyújtottak be az Elsőfokú Bíróság Hivatalához.

7. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság különösen a következőket állapította meg és mondta ki:

„[...]

(4) A T-245/01. sz., Showa Denko kontra Bizottság ügyben [a Bíróság]:

- 10 440 000 euróban állapítja meg a 2002/271 határozat 3. cikkében a felperessel szemben kiszabott bírság összegét;

- a kereset ezt meghaladó részében elutasítja;

[...]”

I - 5868

V – A fellebbezésről

8. Az SDK azt kéri, hogy a Bíróság:

- részben helyezze hatályon kívül az Elsőfokú Bíróság T-245/01. sz. ügyben hozott ítéletét;

- csökkentse a fellebbezővel szemben kiszabott pénzbírságot 6 960 000 euróra vagy a Bíróság mérlegelése alapján megfelelőnek tekintett összegre,

- tegyen meg minden olyan intézkedést, amelyet a Bíróság megfelelőnek tekint;

- kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére.

9. A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

- utasítsa el a fellebbezést;

- kötelezze a fellebbezőt a költségek viselésére.

VI – A jogalapok

10. Az SDK fellebbezésének alátámasztása érdekében négy jogalapra hivatkozik, amelyek közül néhány további elemekre bontható. A jogalapokat a következőképpen adja elő: az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, megsértette a megkülönböztetésmentesség és az arányosság elvét, valamint az indokolási kötelezettséget, amikor nem hagyta figyelmen kívül a fellebbezőre alkalmazott önkényes „elrettentési szorzót”, amikor az „elrettentési szorzót” a fellebbező nem érintett piacokon elért világméretű összforgalmára alapozta, és amikor a „bírságok alapösszegét” a világpiacon részesedésre és forgalomra alapozta, anélkül hogy azt az Egyesült Államokban kiszabott bírságok és kártérítések összegének figyelembevétele alapján módosította volna.

11. Az egyes jogalapok a következők:

- Az első jogalap a jogban való tévedésre és az indokolás hiányára vonatkozik, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elismerte, hogy elvben alkalmazható a fellebbezőre a világméretű forgalomra alapozott „elrettentési” szorzó.
- A második jogalap az Elsőfokú Bíróság jogban való tévedésére és indokolása

hiányára vonatkozik, a fellebbezőre alkalmazott „elrettentési” szorzó tekintetében.

- A harmadik jogalap a jogban való tévedésre és az indokolás hiányára vonatkozik, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elutasította azt az érvet, amely szerint a bírságok „alapösszegének” kiszámításánál a Bizottság nem volt köteles figyelembe venni a fellebbezőre az Egyesült Államokban kiszabott bírságokat és kötelezettségeket.
- A negyedik jogalap a fellebbező tisztességes eljáráshoz való alapvető jogának megsértésére vonatkozik.

VII – Elemzés

Előzetes megjegyzések

12. Az általam a mai napon a C-308/04. sz. ügyre vonatkozóan előterjesztett indítványban már említettem, hogy az elrettentés a súlyosság elemeként az egyik olyan tényező, amelyet figyelembe kell venni a bírság összegének meghatározásánál.

13. Az állandó ítélkezési gyakorlat⁴ szerint az EK 81. cikk megsértése miatt a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése, illetve most már az 1/2003 rendelet⁵ 23. cikkének (2) bekezdése alapján kiszabott bírságok célja az érintett vállalkozások jogellenes magatartásainak megbüntetése, valamint mind az érintett vállalkozás, mind mások elrettentése az európai versenyszabályok jövőbeli megsértésétől.

14. Jelenleg az a tény, hogy a Bizottságnak figyelembe kell vennie a bírság elrettentő hatását, kifejezetten megjelenik a bírságki-
szabási iránymutatásban is.

15. A jelen ügyben az SDK nem állítja, hogy a Bizottság nem jogosult annak biztosítására, hogy a bírságoknak elrettentő ereje legyen, ellenben olyan elvekre hivatkozik, amelyek más végkövetkeztetésre vezetnének a jelen ügyben.

16. Az egyes jogalapok tárgyalása előtt vázolnám azt a módot, ahogy a Bizottság a kartellben részt vevőkkel szembeni bírságokat kiszabta.

17. A Bizottság a jelen ügyben a bírságki-
szabási iránymutatásban megállapított szá-
mítási módszernek megfelelően határozta
meg a bírságok összegét. Mint az közismert,
ez több lépésből áll.

18. A Bizottság első lépésként megállapítja a bírság alapösszegét. A bírság alapösszegét a jogsértés súlyának és időtartamának megfelelően határozza meg. A Bizottság először a jogsértés súlyát, majd annak időtartamát értékeli.

19. Második lépésként ezt követően a kiinduló összeget az egyes vállalkozásokra vonatkozó súlyosító és enyhítő körülmények függvényében módosítja.

20. Harmadik lépésben, amennyiben a bír-
ság meghaladja az érintett vállalkozás világ-
méretű forgalma 10%-ának megfelelő felső
értéket, a Bizottság az így számított bírság
összegét a felső határ alá csökkenti.

21. Negyedik lépésben, amennyiben az érin-
tett vállalkozás megfelel az engedékenységi
közlemény feltételeinek, a Bizottság csök-
kenti a bírság összegét, az engedékenység
fokának megfelelően.

4 – A 100/80–103/80. sz., Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben 1983. június 7-én hozott ítélet [EBHT 1983., 1825. o.] 105. és 106. pontja.

5 – A Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott verseny-
szabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/
EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű
kiadása 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.).

22. A teljesség kedvéért megjegyzendő, hogy a bírság a körülmények függvényében is

módosítható, például olyan okokból, mint a vállalkozás alacsony fokú fizetőképessége, illetve a jogsértők által elért gazdasági vagy pénzügyi előnyök (lásd a bírságkiszabási iránymutatás 5. pontjának b) alpontját).

részesedés minden [y]-os növekményéhez [x] euró bírságnövekményt kapcsolt. Ennek eredményeként a felső csoportnál a bírság kiinduló összege 40 millió euro lett, a középső csoportnál 16 millió euró, az alsó csoportnál pedig 8 millió euró.

23. Az első lépés kapcsán, különösen a súlyosság tekintetében, a Bizottság a jogsértést igen komolynak ítélte meg. Habár az olyan kollektív jogsértések esetében, mint a kartell, ahol a súlyosság minden résztvevő tekintetében azonos, vitathatatlanul egy közös kiindulási összeget kell megállapítani valamennyi, a kartellben részt vevő vállalkozásra, a bírságkiszabási iránymutatás is megerősíti, hogy a Bizottság különböző bánásmódot alkalmazhat a kartell tagjaival szemben, ezzel figyelembe véve a jogsértők eltérő tényleges gazdasági képességét a verseny jelentős megsértésére, illetve olyan mértékű bírságot állapíthat meg, amelynek megfelelő elrettentő hatása van.

25. Az SDK a középső csoportba került. A megfelelő elrettentő hatás biztosítása érdekében a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a kiindulási összeget tovább kell emelni, ezért azt 2,5-szörösére („elrettentési szorzó”), azaz 40 millió euróra növelte. Ezt az összeget további 45%-kal emelte, tekintettel az SDK kartellben való részvételének időtartamára, aminek eredményeként a bírság alapösszege 58 millió euró lett. Az SDK esetében sem enyhítő, sem súlyosító körülményt nem állapított meg. Az engedékenységi közlemény alkalmazása után a bírság végösszege 17,4 millió euró lett.

24. A jelen ügyben a Bizottság szükségesnek ítélte a jogsértő magatartás egyedi súlyának, illetve ebből fakadó tényleges hatásának figyelembevételét, tekintettel a vállalkozások mérete közötti jelentős különbségekre. Éppen ezért a kartell tagjait a megfelelő kiindulási összeg meghatározása érdekében három csoportba sorolta. A besorolás alapja a világméretű termékgorgalom és a piaci részesedés volt. A Bizottság a bírság alapösszegét úgy számította ki, hogy a világszerte

26. Az így megállapított bírság összegét az Elsőfokú Bíróság módosította. Az Elsőfokú Bíróság a Bizottság által a megfelelő elrettentő hatás érdekében az SDK-val szemben kiszabott bírság 2,5-szörös súlyozásával kapcsolatban megállapította, hogy a Bizottság határozata a vállalkozás méretén és globális erőforrásain kívül nem tartalmazott olyan megfontolást, amely indokolná az SDK vonatkozásában az 1,5-nél nagyobb szorzó alkalmazását. Megállapította különösen azt is, hogy a Bizottság nem adott magyarázatot

arra, hogy az eset körülményei miért indokolnák azt, hogy az SDK-val szemben a VAW-nál⁶ hatszor nagyobb szorzót kelljen alkalmazni, mikor az SDK érintett műveletre vonatkozó forgalma csak kétszer volt nagyobb a VAW-énál. Az Elsőfokú Bíróság ezért ehelyett 1,5-szörös szorzót alkalmazott, aminek következtében a kiindulási összeg 24 millió euróra csökkent.⁷

27. A jelen fellebbezés kizárólag az elretentési szorzóra vonatkozik. Az SDK lényegében arra hivatkozik, hogy az SDK „kiszemelése” és rá különleges elretentési szorzó alkalmazása indokolatlan. Azt állítja, hogy a vállalat teljes mérete és pénzügyi helyzete nem releváns az elretentéshez szükséges emelések kiszámításánál.

A – Az első jogalap

28. Az SDK e jogalappal kapcsolatban előadja, hogy a vállalkozás méretét és világméretű forgalmát, nem pedig a megállapodás tárgyát képező termék révén elért forgalmat vette a Bizottság figyelembe, amikor megállapította a kiszabandó bírságok alapössz-

szegének három sávját. Az SDK előadja, hogy ezek a tényezők ezért nem indokolhatják a bírság további növelését. Véleménye szerint az „elretentési szorzót” csak a visszatartás miatt lehet alkalmazni, a „tényleges hatás” miatt nem.

29. Az SDK fenntartja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 241., 242. és 370. pontjában számos olyan szempontot megállapított, amelyek nem szerepelnek a bírságkiszabási iránymutatásban, és ezek egyike sem tartalmaz az elretentéssel kapcsolatos elemet. E tekintetben az SDK többek között azzal érvel, hogy a forrásokhoz való hozzáférés nem kapcsolódik az elretentéshez, így a Bizottság nem növelheti a bírság összegét pusztán azért, mert az SDK rendelkezik a kifizetéséhez szükséges forrásokkal, az pedig, hogy bizonyos társaságoknak nehézséget okoz a szükséges források megszerzése, nem indokolhatja a más társaságokra kiszabott bírságok összegének eltérő növelését.

30. A Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság jogosult volt úgy dönteni, hogy a világméretű forgalom alapul vehető az SDK-val szemben kiszabott bírság kiszámításánál.

Értékelés

31. Amint az az előzetes észrevételekben is kifejtésre került, az elretentés a Bizottság

6 – A Bizottság a VAW esetében is indokoltan tartotta elretentés céljából felemelni a bírság összegét (a VAW a kartell egy másik tagja). A VAW nem fellebbezett a vitatott határozat ellen.

7 – Lásd az ítélet 247–249. pontját.

bírságkiszabási gyakorlatában fontos szempont, a közösségi versenyjogba ütköző magatartásból eredő következmények tudatosítása érdekében. Ennélfogva a Bizottság jogosult a bírság alapösszegét a megfelelően elrettentő szinten megállapítani.

32. Az elrettentés a jogsértés súlyához kapcsolódik. A jelen ügy igen súlyos jogsértést jelent, a Bizottság pedig ennek megfelelően állapította meg a bírság kiindulási összegét. A Bizottság eltérő bánásmódot alkalmazott. Három csoportba sorolta a jogsértőket, a tényleges hatásnak megfelelő rangsorolás érdekében. Az ilyen osztályozás nem jelenti ugyanakkor azt, hogy a megfelelő elrettentési szintet is teljes mértékben figyelembe veszik. A nyolcból két jogsértő esetében ez nem így történt, méretük és összesített forrásaik következtében.

33. Az SDK szerint a méret a tényleges hatáshoz, és nem az elrettentéshez kapcsolódik, így a Bizottság már értékelte méretét és összforgalmát, amikor megállapította a három kategóriát. Ez azonban pontatlan.

34. Ahogy az fent is szerepel, a Bizottság a világméretű termékgoralmat és a piaci részesedést vette figyelembe a differenciálásnál, az elrettentési szorzót pedig a világ-

méretű összforgalom alapján állapította meg. A differenciálásnál azért a világméretű termékgoralmat vette figyelembe, mivel a termékgoralom jobban tükrözi a jogsértő károkozó képességét, és megkönnyíti a magatartás versenyre gyakorolt hatásának értékelését. A világméretű foralmat a Bizottság olyan adatnak tekintette, amely kifejezi a méretet, a megfelelő elrettentés biztosítása érdekében. Az SDK ennek megfelelően téved akkor, amikor azt állítja, hogy a világméretű összforalmat vagy –méretet már figyelembe vették.

35. Az SDK azon állítása, hogy a Bizottság nem veheti figyelembe a világméretű foralmat az elrettentő hatás értékelésekor, nem támasztható alá.

36. Amint arra az Elsőfokú Bíróság is emlékeztetett⁸, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság a bírság összegének kiszámításánál figyelembe veheti egyebek között az érintett vállalkozás méretét és gazdasági erejét. Az ítélkezési gyakorlat elismeri a világméretű foralom jelentőségét is a kartell tagjai pénzügyi kapacitásainak értékelése céljából. A világméretű összforalomra vonatkozó adatok jelezhetik a kartellben részt vevő különböző vállalkozások méretét és összesített forrásait⁹.

8 – Lásd a megtámadott ítélet 239. pontját.

9 – A Musique Diffusion Française ügyben hozott ítélet 119. és 121. pontja.

37. Emellett nyilvánvaló, hogy egy nagyméretű, változatos forrásokkal rendelkező vállalkozás más helyzetben van, mint egy olyan kisvállalkozás, amelynek létezése egy terméktől függ. Egy nagyméretű, változatos forrásokkal rendelkező vállalkozás számára az olyan bírság, amely csak az érintett piacra vonatkozik, összesített forrásai szempontjából kisebb terhet jelent, mint egy olyan vállalkozás számára, amelynek minden termékére kiterjed a kartellmegállapodás. Ezért az ugyanazon jogsértésért kiszabott azonos bírság elrettentő hatása eltérő.

38. Az Elsőfokú Bíróság a 241. pontban elismerte, hogy az eltérő pénzügyi források különböző bírságokat tesznek szükségessé, amikor kimondta, hogy az SDK hatalmas világméretű forgalma miatt a kartell többi tagjához képest könnyebben mozgósíthatta a bírság megfizetéséhez szükséges forrásokat. Ezért a források mozgósításának képességét, ami eltérő az érintett vállalkozások mérete és gazdasági ereje függvényében, figyelembe lehet venni a megfelelő elrettentő hatás értékelésekor. Az Elsőfokú Bíróság nem kerül önellentmondásba a következő pontban, ahol kijelenti, hogy pusztán a vállalkozás mérete automatikusan nem egyezik meg annak pénzügyi erejével. A nagyobb méretű társaságok ugyanis rossz pénzügyi helyzetben lehetnek, illetve pénzforgalmuk negatív is lehet. Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy az SDK nem jelezte, hogy ilyen helyzetben lenne, az SDK viszont nem mutatott rá világosan, hogy mennyiben követett volna el jogban való tévedést az Elsőfokú Bíróság.

39. Az SDK által előadott, a fenti 28. pontban említett érveken túl sem a határozat, sem az ítélet nem tartalmaz olyan elemet, amely arra utalna, hogy a Bizottság a kartell egyes más tagjainak pénzügyi nehézségei miatt emelte volna fel az SDK-val szemben kiszabott bírságot. Emellett erről azért sem lehet szó, mert a Bizottság nem köteles figyelembe venni a csökkent fizetőképességet, amelyet a bírságkiszabási eljárás végén mérlegelhet, és ugyanez vonatkozik a fizetőképességre (a források mozgósítására) is, amelyet a bírságkiszabási eljárás első lépésében lehet figyelembe venni.

40. Az SDK hivatkozott a Parker Pen-ügyben hozott ítéletre¹⁰ is, amelyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy „a megfelelő bírság megállapítása nem lehet a teljes összegben alapuló egyszerű számítás eredménye”. Az ítélet óvott az összesített forgalom túlzott alapulvételeztől, ahogy az a Musique diffusion française ügyben történt. A Parker Pen-ügyben azonban a végösszegről volt szó, míg a jelen ügyben a jogsértés súlya alapján megállapított kiindulási összegekről. Hogy azt az Elsőfokú Bíróság megállapította¹¹, a jelen ügyben a Bizottság a bírságok végösszegét nem kizárólag a világméretű forgalomra alapozta, hanem figyelembe vett számos egyéb tényezőt is.

10 – A T-77/92. sz., Parker Pen kontra Bizottság ügyben 1994. július 14-én hozott ítélet (EBHT 1994., II-549. o.) 94. pontja.

11 – Lásd a megtámadott ítélet 202. pontját.

B – A második jogalap

elemzése alapján látható, hogy az alkalmazott elrettentési szorzó önkényes és indokolatlan.

41. Az SDK megjegyzi, hogy az Elsőfokú Bíróság nem állapított meg semmilyen releváns szempontot az elrettentési szorzónak az SDK tekintetében történő alkalmazása megindokolására. Az Elsőfokú Bíróság tulajdonképpen nem volt figyelemmel számos olyan vonatkozó alapelvre, amelyet alkalmazni kellett volna. E tekintetben az SDK négy részre osztja az érvelését.

42. Az SDK elsőként előadja, hogy a bírságokat elrettentés céljából csak mérsékelten kellene növelni, és kizárólag olyan meghatározott, releváns okokból, amelyek alátámasztják ezt a növelést, különösen azért mert a 17. rendelet nem tartalmaz utalást az elrettentésre. Az SDK megjegyzi, hogy az Elsőfokú Bíróság e tekintetben nem adott indokolást vagy magyarázatot.

43. A második részben az SDK előadja, hogy a szorzó alkalmazását csak a társaság tényleges vagy bizonyított hozzáállása indokolhatja, annak mérete viszont nem. Az SDK állítása szerint nem állapítottak meg olyan körülményeket, amely megalapoznák az elrettentési célból megnövelt bírság céljából való kiszemelését.

44. E jogalap harmadik részében az SDK megjegyzi, hogy az elrettentés gazdasági

45. Az SDK szerint, amennyiben nagyobb bírság indokolt az elrettentés céljából, az ilyen hatás elérésére megállapított bírságot az alapján kell kiszámolni, hogy i. a vállalkozás milyen előnyt vagy nyereséget érhetett volna el a jogsértés révén, ha a jogsértő magatartás titokban maradt volna (ami a társaságnak a jogsértéssel érintett forgalmától függ), valamint ii. figyelembe kell venni a felfedés valószínűségét.

46. Az SDK azt állítja, hogy az erre irányuló beadványának elutasításával az Elsőfokú Bíróság a 242. pontban nem vette figyelembe azt a tényt, hogy a több terméket gyártó nagyméretű társaságok – függetlenül „pénzügyi erejük” nagyságától – nem kevésbé érzékenyek a bírságokra, mint az egy terméket gyártó társaságok. A gazdasági elmélet azt jelzi, hogy a nagy vállalkozások legalább annyira figyelnek jogi felelősségük és egyéb költségeik maximális csökkentésére, mint a kisebbek.

47. Az SDK előadja, hogy az ítélet ellentétes a Bizottság más esetekben alkalmazott megközelítésével, amely esetekben a Bizottság megállapította a „járulékos nyereség” összegét, és azt figyelembe vette a bírság kiszabásánál.

48. Az SDK előadja azt is, hogy nem helyes először elrettentési célból megnövelni a bírság összegét, majd később megemelni a megnövelt összeget az időtartamra, a súlyosító körülményekre vagy bármilyen másra tekintettel. Véleménye szerint azt a kérdést, hogy szükséges-e az elrettentés, a számítás végén kell eldönteni.

49. A negyedik részben az SDK végül előadja, hogy a bírság növelésének mértéke aránytalan volt. Ezzel kapcsolatban utal az EGT-ben fennálló kis piaci részesedésére. Emellett előadja, hogy a bírság módosított összegének elemzése továbbá azt is mutatja, hogy a vele szemben kiszabott bírság aránytalan a kartell többi tagjával szemben kiszabottéhoz képest.

Értékelés

50. Az SDK lényegében azt állítja, hogy nem helyénvaló egy vállalkozás kiszemelése annak pusztán mérete miatt. Az SDK emlékeztet arra, hogy az általános elrettentés célja annak biztosítása, hogy a költségek és a bírság összege kellőképpen magas legyen ahhoz, hogy elriasszon a jogsértéstől. Azzal érvel, hogy a társaságok racionális döntést hoznak, lényegében véve mérlegelnek, amikor megszegik a jogszabályokat, más szóval a költségeket és a profitot, illetve a felfedés esélyeit vizsgálják. A legjobb módszer a társaság által várható profit mérésére a piac méretének

vizsgálata (mekkora összeghez lehet hozzáférfni a piac árszintjének növelése révén), illetve a társaság piaci részesedésének elemzése (mekkora összegre számíthat az adott társaság). A releváns piacon kívüli tevékenységek nem képezik részét ennek az elemzésnek. Ezek a tevékenységek nem eredményeznek extra bevételt, ezért nem szükséges e bevételek beszámítása a bírság összegébe. Emellett az SDK nem ért egyet a Bizottság és az Elsőfokú Bíróság megközelítését állítólag alátámasztó azon okfejtéssel, miszerint a nagyobb méretű társaságok kevésbé érzékenyek, ezért szigorúbban kell büntetni azokat. Az SDK előadja, hogy a számos különböző tevékenységi körrel rendelkező társaságok sem közömbösek a bírságokra, mivel a különböző tevékenységek terén jelentkező kis kockázatok összességükben jelentős pénzüsszegeket jelentenek.

51. Az SDK tulajdonképpen azt is állítja, hogy léteznek olyan körülmények, amelyek között egy nagyméretű társaságcsoporthoz alacsonyabb összegű elrettentési célú bírságot kell, hogy kapjon, mint egy kisebb társaság, mert például a nagyobb társaság esetében valószínűbb, hogy kártérítésért perelnek, mint egy kisebb társaságot, ezáltal a szükséges elrettentés szintje alacsonyabb.

52. Ez utóbbi érvet már a kiindulásnál el kell vetni. Még ha feltételezzük is, hogy a nagyobb méretű társaságokat szívesebben perlik, mint a kisebbeket, ez olyan járulékos

kockázat, amelyet előbbiek vállalnak azzal összefüggésben, hogy nem felelnek meg a versenyszabályoknak, és aminek semmi köze az említett szabályoknak való megfelelés kötelezettségéhez.

53. Ezenkívül az első rész kapcsán úgy tűnik, hogy az SDK különbséget tesz az „általános elrettentés” (ami az SDK szerint általában véve minden társaság szóban forgó jogsértéstől való elriasztását szolgáló intézkedés, beleértve a harmadik feleket és a potenciális jogsértőket is) és a „különös elrettentés” (az SDK meghatározása szerint a konkrét jogsértő eltántorítása a jövőbeli jogsértéstől) között, és azt állítja, hogy csak a különös elrettentés indokolhatja szorzó alkalmazását. Ilyen különbségtétel ugyanakkor nem szerepel sem a vitatott határozatban, sem az ítéletben. Az SDK-t nem a különös elrettentés miatt szemelték ki. A Bizottság szorzót alkalmazott az SDK és egy, a jogsértésben szintén résztvevő tag esetében, annak érdekében, hogy kiemelje azt az elvet, amely szerint az eltérő pénzügyi források eltérő bírságösszegeket kívánnak meg, amennyiben ugyanolyan elrettentő hatás elérést célozzák.

54. A bírságok, amint azt fentebb említettük, a Bizottság rendelkezésére álló fontos eszközök jelentenek a versenypolitika végrehajtásában. A bírság nemcsak a megtorlás, hanem az elrettentés célját is szolgálja. Az e mögött meghúzódó elképzelés szerint így megelőzhető (valamennyi) vállalkozás részéről a versenyszabályok jövőbeli megsértése.

55. Éppen ezért a bírság elrettentő hatása nem értékelhető kizárólag a szankcionált vállalkozás egyedi helyzetének vonatkozásában.

56. Ezzel elérkeztünk a társaság méretének és az elrettentésnek az összefüggéséhez.

57. Lehetséges, hogy a gazdasági elmélet szerint az optimális elrettentésnél az okozott kár vagy az elért nyereség a releváns meghatározó tényező, a felfedés esélyével együtt. Ugyanakkor az is tény, hogy a valóságban az optimális elrettentés gazdasági elmélete nehezen alkalmazható, mind a jogsértők szempontjából, mind a Bizottság napi gyakorlatában. Mindenekelőtt az „elért nyereség” alapján kiszámított bírságnak csak akkor van elrettentő hatása, ha lehetséges az előbbi abszolút pontos értékelésére. A Bizottság egyszerűen nincs a szükséges információk birtokában a bírság összegének ilyen módszerrel való kiszámításához. Ugyanez igaz a felfedés és az eljárás valószínűségére is. Ahogy a Bizottság jelezte, rendkívül nehéz lenne a kartell valamely tagja számára az, hogy számszerűsített formában fejezze ki a felfedés valószínűségét. A (várt) nyereség és veszteség kiszámítása, amennyiben egy vállalkozás a kartellhez való csatlakozást mérlegeli, csak becslésjellegű lehet.

58. Ezenkívül, még ha lehetséges is pontosabb számítást végezni, ez csak egy alsó küszöböt jelent, amely alatt a bírságnak bizonyosan nem lesz elretentő hatása. Így valószínűleg szükség lesz egy felfelé történő módosításra, illetve egy biztonsági ráhagyásra, a túlságosan alacsony szintű elretentés elkerülése érdekében.

59. Ezenkívül a szóban forgó kartell nemcsak árrögzítéssel, hanem piacfelosztással kapcsolatos megállapodások és más összejátszások céljára is alakult (lásd a megtámadott ítélet 13. pontját). Ez csak még bonyolultabbá teheti a várt nyereség és a felfedés értékelését.

60. Mellékesen megjegyzem, az a tény, hogy nagyon kevés olyan határozat van, amelyben a Bizottság a jogsértő „elért nyereségére” utalna, jól mutatja e tekintetben a nehézségeket. A bírságkiszabási iránymutatást megnevezve világosnak tűnik, hogy az „elért nyereség” nem eleme a kiindulási összegnek. A bírságkiszabási iránymutatással összhangban ezt a Bizottság súlyosító körülményként („a büntetés növelésének szükségessége annak érdekében, hogy összege meghaladja a jogsértés eredményeképpen jogellenesen elért nyereséget, amennyiben objektív lehetőség nyílik az ilyen nyereség nagyságának becsléssel történő megállapítására”¹²), valamint a bírság végső kiszámításánál alkalma-

zott lehetséges tényezőként (a „jogsértők által elért gazdasági vagy pénzügyi előnyök”¹³) veheti figyelembe, vagyis a kiindulási összeg megállapításánál nem.

61. Másfelől az SDK által hivatkozott elmélet¹⁴ egyedüli jogsértőre vonatkozik, aki számításba veszi a költségeket, az előnyöket és a bírság vagy egyéb szankció kockázatát. Ahogy a Bizottság a tárgyaláson rámutatott, ez az elmélet nem veszi figyelembe a kollektív jogsértés során lezajló összetett folyamatot. A csoportdinamika eltérő elretentési megközelítést kíván. Elegendő lehet például az egyik (nagyobb) szereplő elretentése a kartell egészének elretentéséhez. Emellett az egyedüli jogsértés problémájával szemben egy olyan kollektív jogsértés esetében, mint a kartell, a Bizottságnak mérlegelnie kell a bírságok utólagos hatásait, és figyelembe kell vennie a konkrét társaság méretét is.¹⁵

62. Végül pedig az az érv, amely szerint a nagyobb társaságokat nem kevésbé érintik a kis összegű bírságok, mint a kis társaságokat,

13 – A bírságkiszabási iránymutatás 5. pontjának b) alpontja.

14 – Az SDK a bűn és a büntetés G. S. Becker által kidolgozott gazdasági elméletére hivatkozik.

15 – A Bizottság által bemutatott példa egy nagy szereplőből és néhány kisebből álló kartell volt. A nagy szereplő együttműködött a Bizottsággal és az engedékenységi közlemény alapján mentességet élvez. Ilyen esetben a nagyon magas összegű bírságok csődbe vinnék a kisebb szereplőket, így a Bizottság beavatkozása monopóliumhoz vezetne.

12 – A bírságkiszabási iránymutatás 2. pontjának ötödik albekezdése.

elsődlegesen tökéletes tájékozottságot és tökéletes racionalitást feltételez. Nehéz az egyénnek kiszámítani a jogsértéssel járó kockázatot, és nehéz ez a kartellban részt vevő vállalkozásoknak is. Emellett nem tagadható, hogy van különbség kis- és nagyméretű vállalkozások között, olyan szempontból, hogy egy alacsony összegű bírság elkerülheti a csoport anyavállalata vezető testületének figyelmét, míg egy jelentős összeg nem. A jelentős összegnél valószínűbb, hogy arra a vezető testület felfigyel, vagyis az is valószínűbb, hogy az a versenyszabályok jövőbeli betartására ösztönöz.

63. Mindebből az következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor az ítélet 242. pontjában megállapította, hogy „arra hivatkozva, miszerint az igazságos bírság csak a szabad versenyben okozott kár kiegyenlítésére törekedhet, és ebből a célból értékelni kell a kartell felfedésének valószínűségét, valamint a tagjai által elért hasznot, az SDK olyan feltételezett tényezőkre hivatkozik, amelyek túl bizonytalanok a vállalkozás tényleges pénzügyi forrásainak értékeléséhez”.

64. Ahogy azt fentebb megállapítottuk, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság figyelembe veheti a vállalkozás méretét és gazdasági erejét, a világméretű forgalom adatai pedig jelezhetik a kartellban részt vevő különböző vállalkozások méretét és összesített forrásait. Az Elsőfokú Bíróság tehát

nem tévedett akkor sem, amikor kijelentette, hogy a Bizottság jogosult volt szorzót alkalmazni abból a célból, hogy a bírság megfelelő elrettentő erővel bírjon.

65. Az SDK azt is előadja, hogy a szorzó alkalmazását csak a társaság tényleges vagy bizonyított hozzáállása indokolhatja. A vállalat nem játszott a kartellban vezető szerepet, nem gyakorolt nyomást másokra, hogy részt vegyenek a megállapodásban, nem volt verseny megszüntetésére irányuló stratégiája, nem tett erőfeszítéseket a megállapodások eltitkolása érdekében, és így tovább. Ezek az érvek a jelen összefüggésben nem relevánsak, mivel az ilyen hozzáállást a bírságkiszabási eljárás későbbi szakaszában kell súlyosító körülményként figyelembe venni. A jogsértés súlyának értékelésénél ez nem releváns.

66. Az SDK azon érvét, miszerint a bírság összegét először az időtartamra, a súlyosító körülményekre vagy bármi másra tekintettel kell növelni, és az csak ezt követően emelhető a megfelelő elrettentő hatás biztosítása céljából, az eljárási szabályzat 113. cikkének 2. §-a alapján el kell utasítani. Ezen érvelés nem képezte az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás tárgyát.

67. A negyedik részben az SDK előadja, hogy a bírság növelésének mértéke az EGT-ben fennálló kis piaci részesedésére tekintettel aránytalan volt. Emellett azt állítja, hogy a bírság módosított alapösszegének elemzése azt mutatja, hogy az SDK-val szemben kiszabott bírság aránytalan a megállapodásban részes többi taggal szemben kiszabottéhoz képest.

japán felperesek, köztük az SDK, meggátolták a versenyt az EGT-ben, tekintet nélkül tényleges forgalmukra¹⁶.

C – A harmadik jogalap

68. Ahogy azt a Bizottság is megállapította, ez az érvelés a többi résztvevővel szemben kiszabott bírság módosított összegével, valamint az SDK-nak az EGT-ben elért éves forgalmával való összehasonlításon alapul. Ezek az összehasonlítások nem relevánsak. Az előadott számítások teljes egészében azon a téves feltételezésen alapulnak, hogy az SDK gazdasági erejét az érintett termékpiacon az EGT-ben elért forgalom alapján kellett volna értékelni.

70. Az SDK előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság indokolatlanul mondta ki, hogy a Bizottságnak egyrészt a világméretű forgalmat kellett alapul vennie a bírság alapösszegének és az elrettentési szorzónak a kiszámításánál, másrészt nem kellett figyelembe vennie, hogy az SDK ellen már az Egyesült Államokban, Kanadában, valamint Japánban eljárást folytattak, és ezek az államok már kiszabtak vele szemben bírságot.

69. E tekintetben, ahogy azt az Elsőfokú Bíróság is észrevételezte, amennyiben a Bizottság az alapösszeget az SDK EGT-ben az érintett termék tekintetében elért alacsony forgalma alapján számította volna ki, ezzel előnyhöz juttatta volna a japán gyártókat, köztük az SDK-t, azért, mert megfeleltek a kartell egyik alapelvének és megegyeztek abban, hogy nem versenyeznek az EGT piacán, és a kartell ezen alapelvével összhangban álló magatartásuk lehetővé tette az európai hazai gyártók számára, hogy egyoldalúan rögzítsék árjaikat az EGT-ben. Ezzel a

71. Nézete szerint amennyiben a világméretű forgalom releváns lenne az elrettentés szempontjából, akkor a következetes alkalmazás azt igényelné, hogy a más államokban fizetendő bírságokat és költségeket a további bírság kiszámításánál figyelembe vegyék a megfelelő elrettentés érdekében. Az elrettenés a jogellenes magatartás teljes költségétől

¹⁶ – Lásd a megtámadott ítélet 198. pontját.

függ, ami nemcsak az EGT-ben, hanem a máshol kiszabott bírságokat is magában foglalja.

72. Azzal, hogy nem vette figyelembe azokat a bírság- és kártérítési összegeket, amelyeket a fellebbezőnek az Egyesült Államokban kellett megfizetnie, ugyanakkor az elretentési tényezőt a világméretű forgalomra alapozta, az Elsőfokú Bíróság olyan bírságot szabott ki, amely kétszeres felelősségre vonást eredményez, és minden indokolt elretentő hatáshoz képest aránytalan.

73. A Bizottság előadja, hogy nem sértette meg a *ne bis in idem* elvét.

Értékelés

74. Ahogy azt a C-308/04. sz. ügyre vonatkozóan előterjesztett indítványomban kifejtettem, a harmadik államok hatóságai által kiszabott bírságok a saját versenyjoguk megsértését szankcionálják, míg a Bizottság által kiszabott bírságok a közösségi versenyjog megsértését büntetik. A joghatóságok között nincs átfedés.

75. Éppen ezért a Bizottságnak nem kell figyelembe vennie a harmadik országban már kiszabott bírságokat saját bírsága elretentő tényezőjének szempontjából sem.

D – A *negyedik jogalap: a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog*

76. E jogalapot illetően a Showa Denko előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 240. pontjában tévesen vetette el az SDK kiszemelésére és az elretentési szorzó alkalmazására vonatkozóan a bizottsági meghallgatáshoz való joggal kapcsolatos érvét. Emellett az Elsőfokú Bíróság e tekintetben semmilyen indokolást, illetve magyarázatot nem adott.

77. A Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem sértette meg a védelemhez való jogot, és megfelelően indokolta az elretentési szorzó bírságra való alkalmazását.

Értékelés

78. A megtámadott ítélet azon szakaszában, amelyre az SDK hivatkozik, az Elsőfokú

Bíróság elutasította az SDK panaszát, mivel a Bizottság megállapította – még azelőtt, hogy javasolta volna, „az elrettentés biztosításához szükséges szintű bírság kiszabását” –, hogy az SDK „teljes mértékben tudatában volt [...] a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének és magas világméretű forgalmának”, és hogy az SDK „[az ABB-ügyben 1998. október 21-én hozott határozatból], amelyben [az ABB-re] pontosan 2,5-szörös szorzót alkalmaztak, következtethetett volna arra, hogy nem kizárt, hogy a Bizottság ebben a határozatban is alkalmazhat szorzót”. Az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy semmi sem gátolta az SDK-t abban, hogy a köz-igazgatási eljárásban hivatkozzon méretére és pénzügyi forrásaira, vagy hogy kifejtse nézeteit a Bizottság által alkalmazni kívánt büntetés elrettentő hatásáról.

hogy a Bizottság mindenkor köteles a bírságok összegének szintjét a közösségi versenyszabályok végrehajtásához szükséges mértékben kiigazítani, a 17. rendelet szabta kereteken belül.

80. Az Elsőfokú Bíróság ítéletéből kitűnik, hogy az SDK tisztában volt azzal, hogy a Bizottság kifogásközlésében jelezte, kellően magas szintű bírságot szándékozik kiszabni a megfelelő elrettentő hatás biztosítása céljából. Ez a jelzés, mint olyan, elegendő, mivel nem lett volna helyes a Bizottság részéről, ha az általa javasolt bírság pontos összegét is közli.¹⁷

81. Emellett a bírságkiszabási iránymutatás és a Közösség bíróságainak ítélkezési gyakorlata is hangsúlyozza a bírság elrettentő hatásának fontosságát.

79. Számomra teljesen világos, hogy az elrettentés figyelembevételére és adott esetben a kellően elrettentő hatású bírság érdekében szorzó alkalmazása nem tekinthető új politikának. Az Elsőfokú Bíróság helyesen hivatkozott a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének szövegére. Ez magában foglalja az e rendelkezésre vonatkozó ítélkezési gyakorlatra való hivatkozást is. A Musique diffusion française ügyben hozott ítélet óta elfogadott,

82. Ennélfogva az Elsőfokú Bíróság nem sértette meg az SDK védelemhez való jogát az ezzel kapcsolatos panasz elutasításával.

¹⁷ – A 322/81. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 1983. november 9-én hozott ítélet (EBHT 1983., 3461. o.) 19. pontja. Lásd még a Musique diffusion française ügyet.

VIII – Véggövetkeztetések

83. A fenti megfontolások alapján javasolom, hogy a Bíróság:

- utasítsa el a fellebbezést;
- kötelezze az SDK-t a költségek viselésére.